

Maija Liuhto
**TOIMITTAJANA
KABULISSA**

WSOY

Maija Liuhto

**TOIMITTAJANA
KABULISSA**

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Tämän kirjan kirjoittamiseen on saatu tukea
Journalistisen kulttuurin edistämissäätiöltä ja WSOY:n kirjallisuussäätiöltä.

COPYRIGHT © MAIJA LIUHTO JA WSOY 2022
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
ISBN 978-951-0-47244-6
PAINETTU EU:SSA

Sisälllys

Lukijalle 7

SYYSKUU 2021

1. Paluu Kabuliin 13

VUODET KABULISSA 2015–2018

2. Sattuma vai kohtalo 37
3. Kabulin kuplassa 60
4. Kabulin naiset 78
5. Jakautunut kansa 99
6. Pääsy kielletty 120
7. Maahantuotu hallitus 142
8. Sotaherrat 163
9. Terroristijohtajan kannoilla 181
10. Afganistanin turvallisuusjoukot 202
11. Lopun alkua 226
12. Matka Etelä-Afganistaniin 249

HUHTIKUU 2018

13. Hyvästi, Kabul 273

TAMMIKUU 2022

14. Talibanien luona 295
15. Sovitus 325

Jälkisanat 349

Kiitokset 353

Viitteet 354

Lukijalle

Vuonna 2015 tuijotin pelonsekaisin tuntein lentokoneen ikkunasta Hindukušin vuoriston takaa hitaasti lähestyvää Kabulin lentokenttää. Kiitoradan vieressä odottivat armeijan taisteluhelikopterit, parakit ja ilma-voimien koneet. En ollut koskaan nähnyt sotatilaa niin läheltä. Kohta kiedoin auton takapenkillä huiivia entistä tiukemmin pääni ympärille, kun raskaasti aseistetut poliisit tarkastivat liikennettä kaupungin pääteillä. Mietin, olinko tehnyt kohtalokkaan virheen tullessani Afganistaniin.

Virhe se ei kuitenkaan ollut. Kolmen vuoden aikana kirjoitin juttuja Afganistanista monelle kansainväliselle ja suomalaiselle julkaisulle, kuten L.A. Timesille, Al-Jazeeralle, Foreign Policylle ja Helsingin Sanomille. Olin ainoana suomalaisena toimittajana maassa, jossa kriisinhallintajoukkojamme oli ollut jo lähes kaksi vuosikymmentä. Maa oli samalla Suomen kehitysavun suurin kohde – sinne kanavoitiin vuosittain jopa 28 miljoona euroa verovarvoja.

Afganistan tunnettiin silti varsinkin Suomessa vielä hyvin huonosti. Kaikki huomio keskittyi Irakiin ja Syyriaan, missä radikaali äärijärjestö Isis oli vallannut alueita vuodesta 2014 lähtien. Afganistanin kriisi unohtui. Aloin silti raportoida maasta, josta kansainväliset joukot olivat vähin erin vetäytymässä. Pääsin kokemaan lännessä täysin tuntemattoman todellisuuden, jossa Kabulin eliittipiirit ja ulkomaalaiset hörppivät

hienostohotelleissa cappuccinojaan, liikkuvat kaupungilla pansaroiduilla autoilla ja bilettivät lähetyksissä pommien räjähdellessä.

Työni antoi minulle mahdollisuuden tutustua Kabulin poliittiseen eliittiin ja heidän näkökantoihinsa. Amerikkalaisia ei kritisoitu eikä sodan rumempia puolia tuotu esiin. Kaikki näyttivät toivovan kansainvälisten joukkojen jatkavan läsnäoloaan maassa – myös tavalliset kaupunkilaiset, sillä he kokivat oikeuksiensa tulevan näin varmimmin turvatuiksi. Se olikin ainoa asia, mistä poliitikot Afganistanissa näyttivät olevan yhtä mieltä.

Afganistanin monimutkainen todellisuus avautui pikkuhiljaa. Hätkähdin, kuinka avoimesti monet solvasivat maan etnisiä vähemmistöjä. Hallintopalatsien käytävillä heidän usein oikeutetuille vaatimuksilleen viitattiin kintaalla. Lännessä hyssyteltiin etnisten ryhmien syviä jakolinjoja, jotka olivat repiä hallituksen hajalle useaan kertaan. Pohjimmiltaan kyse ei näyttänyt olevan pelkästään konfliktista Talibanin ja kansainvälisten joukkojen välillä, niin kuin me lännessä kuvittelimme. Pinnan alla kyti etnisten ja poliittisten ryhmien välinen vuosikymmeniä kestänyt verinen valtataistelu ja vääntö maan identiteetistä. Vuodesta 2001 lähtien sotaa oli oikeutettu naisten oikeuksilla – siitä tässä kaikessa ei kuitenkaan näyttänyt olevan kyse.

Jotain muutakin Kabulista välitetystä kuvasta jäi puuttumaan: maakuntakaupunkien ulkopuolella kiihtyvän väkivallan perimmäisiä syitä ei pohdittu.

Kun pääkaupungissa kiisteltiin, talibanit liittivät yhä uusia alueita valtansa alle, ja pommi-iskut ja sieppaukset ylsivät pian omallekin kotikadulleni Kabulissa. Vuonna 2001 alkaneen sodan alkuvuosien lyhyen rauhan jälkeen Taliban oli tullut takaisin, konflikti lehahtanut uudelleen liekkeihin, ja nyt koko maa keikkui uhkaavasti rotkon reunalla. Afganistan ei ollut

rauhhoittunut, ei länsiliittouman joukkojen eikä myöskään maahan virranneiden avustusdollareiden avulla. Kabulissa seurasi, miten yhä useampi afganistanilainen menetti toivonsa maan tulevaisuuden suhteen ja yritti päästä länteen. Samaan aikaan kaupungin ulkomaalaisyhteisö eristäytyi entistä tiukemmin vartioitujen asuinalueidensa sisään, ja ulkovaltojen lähetystöt sekä maan taloudellinen ja poliittinen eliitti lujittivat rakennustensa betonimuureja aina vain vahvemmiksi. Lännessä turvallisuustilanteen todettiin kuitenkin parantuneen ja turvapaikanhakijoita palautettiin Suomestakin Kabuliin.

Kaupunkien ulkopuolelle ei ulkomaalaisilla eikä hallinnon kannattajilla ollut silti enää menemistä. Vain pääväylät olivat jossain määrin hallituksen kontrollissa, ja niilläkin saattoi joutua talibanien hyökkäyksen kohteeksi. Tilanteesta huolimatta rauhanneuvotteluja Talibanin kanssa vastustettiin sitkeästi, olihan Kabulissa nautittu vuodesta 2001 uudenlaisista vapauksista ja kehityksestä. Läpeensä korruptoitunutta poliittista johtoa neuvotteluyhteys tai ylipäätään minkäänlainen kompromissi Talibanin kanssa kiinnosti vielä tavallista kaupunkilais-takin vähemmän.

Mistä Talibanille riitti jatkuvasti uusia taistelijoita, jos ihmiset kerran vastustivat liikettä niin paljon? Keitä talibanit olivat ja mitä he halusivat?

Toimittajana Kabulissa jumiuduun alati kutistuvaan kuplaan, jonka sisäpuolelta todellisuutta ei pystynyt näkemään. Kuuntelimme lännessä vain konfliktin yhtä osapuolta. Joskus ani harvoin, kun pääsin karistamaan pääkaupungin pölyt jaloistani, näin pilkahduksia jostain, mitä en osannut täysin selittää. Kaupungeissa ja pohjoisessa opitut oletukset eivät pitäneetkään kaikkialla paikkaansa. Eteläisessä Afganistanissa paikalliset liittyivät yleensä Talibaniin, eivät kansalliseen armeijaan. Ajoin kerran poliisisaattueessa talibanien asuttaman kylän läpi – vain tunnin matkan päässä Kabulista – ja

katselin lumisilla pelloilla leikkiviä talibanien lapsia. Me länsimaalaiset liikuimme Afganistanissa laput silmillä – emme nähneet sitä, mitä meidän olisi pitänyt nähdä.

Talibanin nopeaa valtaannousua ja entisen hallinnon romahtamista elokuussa 2021 ei länsimaissa osattu odottaa. Jos media olisi tehnyt työnsä avoimin silmin, kaikki olisi voinut päättyä toisin. Tai ainakin olisimme osanneet varautua siihen, mitä tuleman piti.

Islamabadissa huhtikuussa 2022

Maija Liuhto

SYYSKUU
2021

1.

Paluu Kabuliin

Khaibarsolan kautta Talibanin vallan alle

Kabuliin kevät saapui aina rankkojen ukkosmyrskyjen myötä. Myrskyjä seurasivat kiihtyvät terrori-iskut – taistelukausi alkoi aina talven lumien sulettua. Seisoin asuntoni parvekkeella maaliskuussa 2018 afganistanilais-amerikkalaisen kämppäkaverini Fereshtan kanssa ihailmassa sateenkaarta, joka piirtyi Kabulin horisonttiin tummanruskeitten vuorensienämien ylle. Olimme juuri arvuutelleet, miten pian kaupungissa mahtaisi tapahtua seuraava suuri pommi-isku, sillä olihan nyt jo kulunut pari viikkoa ilman väkivaltaisuuksia pääkaupungissa. Se aiheutti aina kabulilaisissa pahaenteistä pelkoa.

»Mitä tekisit, jos Taliban saisi yhtäkkiä Kabulin valtaansa?» Fereshta yllättäen kysyi. Tiesimme molemmat, että keskustelu oli hypoteettinen. Emme kumpikaan todellisuudessa uskoneet sellaista tapahtuvan. Mutta ajatuksella oli mielenkiintoista leikitellä. »Laittaisın burkan päälleni ja pakenisin maateitse itään Pakistanin rajaa kohti. Pyytäisın viranomaisia pelastamaan minut talibaneilta ja päästämään minut maahan ilman viisumia», sanoin naureskellen. »Minä pakkaisın tavarani laukkuihin ja lähtisın kohti lentokenttää. Yrittäisın päästä lennolle», Fereshta sanoi. »Mitä jos Taliban ei päästäisi sinua kentälle?» kysyın vırnistäen. »Ehkä minunkin pitäisi pukeutua burkaan», hän vastasi.

Kumpikaan meistä ei voinut aavistaa, että vain kolme vuotta myöhemmin vuonna 2021 talibanit pääsisivät valtaan ja Fereshta todella pakenisi Kabulista evakuoitilennolla tuhansien muiden joukossa. Itse ylitin rajaa maateitse vain silmäni niqabin takaa näkyvissä. Suunta oli kuitenkin toinen kuin olin arvellut: pyrin itse Pakistanista talibanien luokse muiden paetessa.

*

»Jos emme saa viisumia viidentoista minuutin sisällä, yritämme ilman sitä», sanoin puhelimesta pakistanilaiselle kameramiehelle Junaidille. Kello oli puoli kaksitoista aamupäivällä ja istuin parkkeeratussa autossa Peshawarissa Luoteis-Pakistanissa Afganistanin konsulaatin ulkopuolella. Junaid oli ollut sisällä jo melkein tunnin. Aikaa ei ollut. Päätöksiä oli tehtävä nopeasti. Peshawarin taivaalle oli kerääntynyt pilviä, asfaltti kiilteli edellisyön sateen jäljiltä ja tunnelma oli synkkä.

Edessäni oli armeijan tarkastuspiste. Raskaasti aseistetut sotilaat pälyilivät autoamme epäluuloisina. Ympärillämme porräsi keltaisia autorikšoja, perinteisissä tunikamaisissa salwar kamiz -asuissa käyskenteleviä miehiä ja aasinkärriä. Vatsassani kiersi. Olin pukeutunut pitkään mustaan kaapumaiseen abayaan, mitä ei Pakistanissa olisi muuten tarvinnut ellei matkamme päämääränä olisi ollut talibanien hallitsema Afganistan. Meidän olisi ehdittävä Afganistanin rajalle viimeistään kolmelta iltapäivällä, jotta pääsisimme päivänvalon aikaan Jalalabadin kaupungin ohi. Siellä oli nimittäin ilmeisesti edellisenä päivänä tapahtunut sieppausyritys.

CNN:n Pakistanin-tuottaja oli soittanut hädissään minulle puoli kahdeltatoista edellisenä yönä. »Tiedän, että olet yrittämässä rajan yli huomenna, Maija, mutta sinun täytyy tietää tämä», hän oli sanonut. Heidän toimittajansa oli pysäytetty Afganistanin puolella tarkastuspisteellä, pantu autoon ja viety

kuulusteltavaksi. Toimittaja ei ollut tiennyt, olivatko kuulustelijat edes Talibanin jäseniä vai kuuluivatko he johonkin muuhun aseelliseen järjestöön. Tilanne oli kuitenkin rauennut, kun toimittaja oli näyttänyt Kabulista saamaansa Talibanin kirjettä.

Rajan Torkhamissa olivat edellisen viikon aikana ylittäneet sadat toimittajat, jotka pyrkivät Afganistaniin raportoitmaan Talibanin valtaannoususta länsimaiden vetäydyttyä. Minun oli nyt määrä tehdä sama matka Ylelle. Lennot eivät vielä kukaan toimineet, ja ainoa pääsy maahan oli maateitse naapurimaista. Afganistanissa oltiin myös täysin käteisen varassa, sillä maan varat oli jäädytetty, eikä pankeista saanut nostettua helpolla rahaa. Toimittajat toivat siis laukuissaan mukanaan tuhansia dollareita. Ehkä CNN:n tapauksessa olikin ollut kyse röstöryityksestä? Jalalabadin kaupungin ympäristö oli ollut jo vuosia epämääräinen. Siellä toimi myös Isis-K, eli Isisin Afganistanin ja Pakistanin osasto, joka taisteli talibaneja vastaan.

Tilanne oli riskialtis. CNN:n puhelun jälkeen soitin pakistanilaisen tuotantoyhtiön pomolle, joka oli järjestänyt kaiken matkaa varten. Konsultoituaamme paikallisia lähteitä Afganistanissa, päädyimme siihen, että matka olisi turvallinen, jos pukeutuisin abayaan ja niqabiin, joka jättäisi minusta vain silmät näkyviin. Kukaan ei tietäisi, että olen ulkomaalainen. Niqab täytyisi tosin laittaa päälle jo Pakistanin puolella, ettei kukaan vain sattuisi näkemään kasvojani. Käyttäisimme myös autoa ja kuljettajaa, jotka eivät olleet tehneet Torkhamin–Kabulin-reissua aiemmin. Kumpaakaan ei pystyttäisi siis tunnistamaan.

Kello kolmelta yöllä heräsin. Näin puhelimestani sähköpostin Yleltä. Hekin olivat saaneet tietää tapahtuneesta. *Nyt reissu tietysti peruuntuu*, ajattelin pettyneenä. Mutta minun oli päästävä Kabuliin, olinhan ainoa suomalainen toimittaja, joka oli koskaan asunut Afganistanissa ja raportoinut maasta vuosien 2015 ja 2018 välillä. Talibanin valtaannousun jälkeen mediahuomio oli noussut pilviin, mutta ongelmana oli, että

Afganistan tunnetaan Suomessa huonosti, ja se näkyi median raportoinnissa. Tunsin, että nyt jos koskaan minun oli oltava paikalla.

Olin työskennellyt viikon lähes yötä päivää asuinmaassani Pakistanissa, jotta raportointimatka Afganistaniin onnistuisi. Edellisenä päivänä olin istunut neljä tuntia ministeriössä kotikaupungissani Islamabadissa, jotta saisin tarvittavan lupapaperin rajan ylittämiseen. Sitä ennen olin päivystänyt eri päivinä tuntikausia Afganistanin lähetystön ulkopuolella odottamassa konsulia, joka tuli töihin milloin sattui. Puhelimella ketään ei saanut kiinni.

Nyt kaikki oli valumassa hukkaan. Jokin ratkaisu oli löydyttävä. Miten voisimme varmistaa, että matka olisi turvallinen? Aloin soittelemaan kontakteilleni: Neuvostoliittoa ja maan kommunistihallintoa vastaan taistelleiden entisten islamistisissien Hezb-e-Islami-puolueen edustajalle ja Jalalabadista kotoisin olevalle poliitikolle, jolla oli hyvät suhteet konfliktin kaikkiin osapuoliin. Olisiko hyvä idea pyytää talibaneja saattamaan meitä? Aamulla soitin Ylelle. Päätimme, että voisin matkustaa ainakin rajaseudulle Peshawariin asti, josta meidän olisi vielä saatava viisumi kameramiehelleni. Siellä sitten tekisimme lopullisen päätöksen.

Nyt olin juuri pitänyt Ylen kanssa puhelinalaverin konsulaatin ulkopuolella Peshawarissa. Kun kaikki mahdolliset riskitekijät oli käyty läpi, he antoivat minulle lopulta luvan jatkaa matkaa. Minun olisi kuitenkin lähetettävä jatkuvasti tilannepäivityksiä Pasilaan matkan varrelta.

Mutta aikaa oli jo tuhlautunut liikaa Peshawarissa odotteeluun. Kello läheni puoltapäivää. Konsulaatissa ei ollut sähköä, eikä virkailija saanut Junaidin viisumia tulostettua, ja jo edellisenä iltanakin sähkökatko oli kestänyt yli virkatuntien.

Tai niin meille ainakin sanottiin. Aloin jo epäillä, että se oli vain tekosyy. Afganistanin edustustoissa oli nimittäin vielä

kuukausi presidentti Ashraf Ghanin hallinnon kaatumisen jälkeen entisten vallanpitäjien edustajia töissä. Viisumi oli saatava heiltä, eivätkä he suhtautuneet pakistanilaisiin kovin myönteisesti – maa ja sen kansalaiset oli pitkään nähty Talibanin tukijoina.

Islamabadissa, josta itse olin viisumini saanut, oli suoraan kieltäydytty antamasta sitä Junaidille. Siispä käännyimme kontaktiemme puoleen Peshawarissa. Konsulaatista luvattiin, että viisumi järjestyisi. Nyt odotimme jännittyneinä, miten kävisi. Viimeiset viisitoista minuuttia kului umpeen. Soitin Junaidille. »Pyydä passisi takaisin. Meidän on mentävä», sanoin hänelle.

Luotimme siihen, että Talibania ei entisen hallinnon viisumi paljon kiinnostaisi, ja pääsisimme ehkä puhumalla läpi. Pahimmassa tapauksessa menisin yksin kameroiden kanssa ja hankkisin Kabulista paikallisen kameramiehen.

Yhtäkkiä puhelimeni soi. »Sähkököt tulivat takaisin!» Junaid riemuitsi. *Ei minuuttiakaan liian aikaisin*, ajattelin ja huokaisin helpotuksesta. Pahin oli kuitenkin vielä edessä.

*

Hiki valui pitkin selkääni abayan alla, kun yritin väenpaljoudessa kurottaa passiani kohti kopissa muovipleksin takana istuvaa Pakistanin tullivirkailijaa. Vuorten välissä kiemurtelevan puolentoista tunnin ajomatkan jälkeen pilvet olivat väistyneet, ja kuuma iltapäivän aurinko porotti taivaalta Torkhamin rajanylityspisteellä.

Turbaanipäiset miehet lykkivät vanhuksia pyörätuoleissa eteenpäin, ja huiveihin ja burkiin verhoutuneet naiset seurasivat perässä lasten kanssa. Monilla oli koko omaisuus mukanaan. Pakistanista oli palannut jo paljon Talibania kannattavia pakolaisia Afganistaniin – nämäkin ihmiset varmasti kuuluivat heihin. Pakistanin armeijan sotilaat viittoivat ihmisiä eteenpäin parakkeihin. Laukut piti läpivalaista. Rajan yli ei päässyt

autolla vaan se piti ylittää kävellessä. Olin pukenut lenkkarit jalkaan juuri tämä mielessäni. Tietä ei ollut asfaltoitu ja hiekka pölysi ilmassa väkijoukon ohittaessa meitä.

Toisella puolella rajaa meitä oli odottamassa paikallinen avustaja eli fikserimme Mushtaq, joka oli järjestänyt meille Kabulista Talibanin kirjeet sekä alueella toimivan, Talibaniin kuuluvan paha-mainaisen Haqqani-verkoston turvallisuusvakuudet. Nyt hän soitti jatkuvasti Whatsapp-puheluita ja halusi tietää, miten pitkällä olimme. Mushtaq oli ollut rajalla jo tunteja, eikä odottelulle näyttänyt tulevan loppua. Olimme varautuneet siihen, että talibanit varmasti odotuttaisivat meitä jopa tuntikausia, mutta Pakistanin puolella emme olleet osanneet aavistaa hankaluuksia. Rajamuodollisuudet tuntuivat kestävän ikuisuuden. Tullissa haluttiin nähdä jos minkälaista paperia ja todistusta.

»Paljonko teillä on käteistä?» virkailija kysyi. »20 000 rupiaa», vastasin. En sanonut mitään dollareista. »No se onkin ongelma», lihava tullimies naureskeli ilkkuvasti. Tiesin, että he halusivat lahjuksia. Korruptio kukoisti rajalla, ja olin varautunut siihen, että joutuisimme maksamaan virkailijoille osuuden saadaksemme kipeästi tarvitsemamme käteisvarat rajan yli.

Laukkujen tarkastamisen ja muun hässäkän yhteydessä virkailija kuitenkin katosi jonnekin, ja kun hän palasi, hän oletti asian tulleen selvitettyksi. Lopulta meidät päästettiin viimeiselle tiskille. Sen edessä oli joukko nuoria pakistanilaisia miehiä, jotka halusivat takaisin Afganistaniin jatkamaan yliopistopintojaan. Talibanien valtaantulo ei heitä hetkauttanut.

»Anteeksi», hoin niqabini alta puskiessani lähemmäksi tiskiä. Kello kävi, ja meillä oli edelleen monen tunnin matka edessä, ennen kuin olisimme päässeet turvallisesti Jalalabadin ohi. »Missä on pressikorttisi?» tympääntyneen näköinen virkailija alkoi tivata Junaidilta katsottuaan kaikki paperimme läpi. Emme olleet tienneet, että pressikorttikin vaadittaisiin rajanylitykseen.

»En voi päästää teitä yli, jos et näytä korttiasi», virkailija ilmoitti. Hän pyöritteli silmiään ja yritti selvästi etsiä tekosyitä voidakseen estää matkamme.

»Miksi te kaikki toimittajat haluatte päästä Afganistaniin?» hän kysyi minulta Junaidin etsiessä korttiaan. »Miksi te aina kirjoitatte negatiivisesti Pakistanista?» Purin hammasta ja hymyilin, kunnes muistin, ettei mies voinut nähdä sitä niqabini alta. Paras siis yrittää toista taktiikkaa. »Kun tulen takaisin, kerron kaikille, miten avuliaita te pakistanalaiset olette», sanoin hänelle. Mies väläytti ensimmäisen hymynsä. Junaid löysi vihdoon pressikortin puhelimeltaan. Se riitti virkailijalle ja hän suostui leimaamaan passimme. »Exit Pakistan 10/09/2021.» Jos todella pääsisimme Afganistaniin, olisimme siellä juuri sopivasti WTC-iskujen 20-vuotispäivän aattona.

Lähdimme kävelemään peltikaton varjostamaa kapeaa käytävää eteenpäin kohti Afganistania. Pölyä nousi hiekkaiselta kulkuväylältä ja tunkeutui sieraimiin asti, jopa niqabin ja sen alla pitämäni FFP-maskin alta. Teini-ikäinen poika lykki edesämme kärryä, johon lastatut kameralaukkumme uhkasivat pudota kyydistä jokaisen kuopan kohdalla.

»Nyt meidät on luovutettu Talibanin käsiin», Junaid sanoi, kun viimeinenkin pakistanilaissotilas oli jäänyt taakse. Naureskelimme hermostuneina. Emme tienneet, mikä meitä odotaisi toisella puolella.

Pian ensimmäinen talibantaistelija tuli näkyviin kulman takaa. Vastassamme oli lyhyt, pieni, parrakas mies purppuranvärisessä perinteisessä tunikamaisessa salwar kamiz -asussa. Miehen olalla roikkuva rynnäkkökivääri oli yli puolet hänen pituudestaan. Tervehdimme häntä varovasti. »Salaam alaikum», sanoimme.

Hän hymyili meille omituista uteliasta hymyä. Tässäkö tämä nyt oli? Tällaisia miehiäkö olin pelännyt Kabulissa

kolmen vuoden ajan? Tämä sissi muistutti enemmänkin hobit-
tia kuin pelätyn ääriliikkeen jäsentä.

»Istukaa alas», mies kehotti paštuksi katsottuaan passe-
jamme. Käytävän päähän oli laitettu rivi muovisia tuoleja,
vähän niin kuin koulun penkkejä. Talibanien puolella oli yllät-
täen paljon rauhallisempi ja rennompi meininki kuin Pakis-
tanissa.

Tällä puolella rajaa ei ollut käytössä vielä minkäänlaista
systeemiä maahantulosääntöjen suhteen. Vanhan hallinnon
viisumi ei heitä kiinnostanut pätkääkään. Vain Kabulista saa-
mamme Zabihullah Mujahidin, eli Talibanin informaatio- ja
kulttuuriministeriön kakkosmiehen, allekirjoittama kirje oli
tärkeä.

Israriiksi esittäytynyt taistelija tarkasteli tulostamaamme
kirjettä tovin. »Odottakaa hetki, minun on varmistettava, että
tämä on aito», hän sanoi sama vino hymy yhä kasvoillaan.

Mies katosi hetkeksi yhteen pienistä raja-alueen rakennuk-
sista. Pian hän saapui takaisin vesikannun kera. *Toivottavasti
hän ei tarjoa tuota vettä minulle, huomasin ajattelevani.* Se ei
vaikuttanut nimittäin puhtaimmalta mahdolliselta. Otin äkkiä
vesipulloni esiin ja osoitin sitä hänelle.

Israr alkoi käydä tavaroitamme läpi hitaasti. Hän nosteli
niitä yksitellen laukuistamme. Toivoin hartaasti, ettei hän
kajoaisi alusvaatteisiini. Mies nosti laukustani koronan pikates-
tin ja tarkasteli sitä kummeksuen. »Se on koronatesti», sanoin
hänelle urduksi. Tajusin kuitenkin heti, ettei se varmaankaan
sanoisi tälle paljon. »Ei hätää, ei hätää», hän rauhoitteli.

Kun tavarat oli käyty puolihuolimattomasti läpi, Israr alkoi
keskustella Junaidin kanssa paštuksi. »Hän haluaa tietää, miksi
sinulla on niqab», Junaid selitti. »Sanoin hänelle, että käy-
tät Pakistanissa paikallisia vaatteita ja niin myös täällä.» Olin
hämmentynyt. Olin luullut, että Taliban vaatisi mahdollisim-
man vanhoillista vaatetusta.

Israr oli niqabistani otettu. Hän hymyili ja näytti minulle peukkua: »Very good.» Junaid purskahteli nauruun vähän väliä keskustelun lomassa. »Kaverilla on todella huvittava tapa kysellä asioita», hän selitti. Kun Israr taas katosi hetkeksi jonnekin, Junaid kertoi mistä he olivat keskustelleet. Mies oli ollut hyvin kiinnostunut siitä, että olin täällä yksin ilman isää tai aviomiestä. Mutta vastoin odotuksiamme hän olikin hyvin vaikuttunut tästä ja sanoi minun olevan rohkea.

»Hän kutsuu sinua naarastiikeriksi», Junaid nauraa hekotti. »En todellakaan odottanut talibanien olevan tällaisia», hän sanoi. En minäkään. Israr oli selvästi kasvanut vuorilla, kaukana koulutuksesta, kaupungeista ja kaikesta siitä mihin me olimme tottuneet. Hänellä ei välttämättä ollut kovin hyvää käsitystä edes Talibanin ideologiasta – hän tuskin oli edes opiskellut koraanikoulussa.

Hieman kauempana korkea-arvoisemmat turbaanipäiset talibanit neuvottelivat nyt keskenään siitä, voisivatko he päästää meidät maahan. Fikserimme Mushtaq oli päässyt raja-alueelle ja keskusteli nyt tarmokkaasti heidän kanssaan. Mushtaqilla oli leveä hymy kasvoillaan – hän yritti selvästi hurmata yrmeät miehet jutuillaan. Yritin lukea heidän kehonkieltään. Olivatko he päästämässä meidät yli vai lähettämässä takaisin? Välillä talibanit pälyilivät meidän suuntaamme. Kaikki kuitenkin välttivät katsomasta minua suoraan. Hetken päästä Israr pyysi meitä siirtymään lähemmäs. Seisoskelimme hetken toimittomina tiellä, jota pitkin valtavat psykedeelisin kuvioin koristellut rekat ylittivät rajaa molempiin suuntiin. Jouduimme väistämään aivan tien reunaan, ettemme olisi jääneet niiden alle. Ja jokainen rekoista jätti jälkeensä valtavan pöly- ja saastepilven.

Vihdoin Mushtaq kiirehti luoksemme kirjeet kourasaan. »Mennään», fikserimme sanoi. »Pääsimmekö maahan?» kysyin epäuskoisena, kun lähdimme seuraamaan häntä. »Kyllä», hän vastasi hymyillen. Hymy levisi minunkin

kasvoilleni. Kohta istuimme autossa ja pitkä ajomatka kohti Kabulia alkoi. Olin takaisin Afganistanissa, kolmen vuoden jälkeen! Katselin ympärilläni avautuvaa maisemaa. Pakistanin korkeat vuorisolat vaihtuivat nopeasti matalaan hiekanväriseen aavikkoon. Tie suoristui, vuoret jäivät taakse ja pian tien molemmin puolin alkoi näkyä oliivipuuviljelmiä. En ollut uskoa, että olin taas täällä. Viime päivien byrokraattiset ponnistelut eivät olleet menneet hukkaan.

Nyt olin itse tekemässä legendaarista matkaa Khaibarsolan läpi Talibanin hallitsemaan Afganistaniin, niqabiin pukeutuneena kuten 90-luvulla monet kuuluisat toimittajat. Olin aina miettinyt, millaista mahtoi olla raportoida maasta edellisen Taliban-hallinnon aikana. Nyt olin itse todistamassa historiaa.

Matkan varrella tuijotin epäuskoisena, kuinka kaikki vanhan hallituksen ja armeijan rakennukset seisoivat nyt tyhjiin. Kaikki kahdenkymmenen vuoden työ oli valunut hukkaan. Talibanin lippuja ja tarkastuspisteitä oli siellä täällä. Meitä ei pysäytetty; heti kun talibanin taistelijat huomasivat naisen takapenkillä, he päästivät meidät jatkamaan matkaa.

Samaan aikaan lapset pelasivat krikettiä niityllä. Ihmissiä kulki tiellä normaaliin tapaan, myös naisia. Tilanne vaikutti päällisin puolin rauhalliselta. Mikään ei kuitenkaan ollut ennallaan. »Meillä oli paljon unelmia», Mushtaq huokaisi raskaasti, kun ohitimme Jalalabadin kaupungin ja jatkoimme matkaa kohti Kabulia. Aurinko alkoi hitaasti kadota edessä siintävien vuorten taakse. Ehdimme juuri ajoissa.

Edessä oli silti vielä pitkä matka. Vasta tuntikausien matkustamisen jälkeen Macroyanin neuvostoaikaiset kerrostalot tulivat vihdoinkin näkyviin Kabulilaitamilla. Ajoimme kaupunkiin ja suuntasimme kohti Kabul Star -hotellia ohittaen illan pimentyessä entisen Massoud Circlen, jolla oli aikaisemmin komeillut ystäväni Nilofarin sedän muotokuva. Talibanin valtava valkoinen lippu oli nyt maalattu Yhdysvaltojen entisen lähetystön

portille, jonka edessä parrakkaat pitkähiuksiset talibantaistelijat partioivat. Käännyin hämmästyneenä katsomaan, kuinka ulkomaalaisia käveli kadulla ilman huolta sieppauksen kohteeksi joutumisesta. Ennen se ei olisi ollut mahdollista. Nyt sieppaajat olivat vallassa. En voinut olla ajattelematta, että melkein kaikki tuntemani afganistanilaiset olivat lähteneet maasta, mutta minä olin vihdoin tullut takaisin. Maa ei vain ollut se sama Afganistan, jonka olin jättänyt taakseni vuonna 2018.

Kabul-jaan, tai Kabul-rakas, kuten kabulilaiset tapasivat kotikaupunkiaan hellästi kutsua, oli nyt Talibanin kaupunki. Yllätyksenä se ei kaikeksi ollut Afganistania tunteville tullut. Vain viimeisten hetkien ja tapahtumien nopeus oli ollut hätkähdyttävää. Merkit olivat kuitenkin olleet ilmassa jo vuosia. Niitä ei vain ollut haluttu lukea.

*

Vain kuukautta aikaisemmin en olisi uskonut matkustavani Talibanin hallitsemaan Afganistaniin näin nopeasti. Yhdysvallat oli ilmoittanut vetäytyvänsä maasta 11. syyskuuta 2021 mennessä, mutta rauhansopimusta ei ollut vielä saatu aikaan talibanien ja Afganistanin hallituksen välille. Tilanne vaikutti huolestuttavalta, mutta olin vakuuttunut, että jonkinlainen sopimus allekirjoitettaisiin viime tingassa. En uskonut, että poliitikot haluaisivat syöstä maataan sisällissotaan. Taliban oli myös ilmoittanut, ettei se aikoon ottaa suurimpia kaupunkeja valtaansa, vaikka se hurjaa vauhtia maaseudulla etenikin.

Olin elokuussa 2021 Suomessa kesälomalla Pakistanista, jossa olin asunut Afganistanista lähtöni jälkeen kolme vuotta. Elokuun 13. päivä matkustin Pasilaan allekirjoittamaan sopimusta Ylen kanssa. Olin tehnyt heille jo muutamia raportteja, ja minun oli tarkoitus aloittaa säännöllisemmin Ylen Etelä-Aasian toimittajana. Lentoni takaisin Islamabadiin oli lähdössä 16. elokuuta.

Suomalaisnainen maailman vaarallisimmassa maassa.

VUONNA 2015 nuori toimittaja Maija Liuhto muutti Afganistaniin, maahan, joka oli jännittävä, pelottava ja kaaoksen kynnyksellä. Kansainväliset joukot olivat vetäytymässä maasta, Taliban sai jatkuvasti lisää alueita valtaansa, ja pommi-iskut ja sieppaukset olivat arkipäivää Liuhdon kotikadulla Kabulissa. Hän alkoi raportoida maasta, jolle ei enää jaksettu antaa paljon huomiota länessä.

Toimittajana Kabulissa vie lukijan keskelle Afganistanin vaarallisia poliittisia kiemuroita, uskonsotureiden olohuoneita ja terrori-iskujen jälkimaininkeja. Henkilökohtaisessa reportaasi-kirjassa avataan unohtetun konfliktin äärimmäistä hintaa maan surullisen mutta kiehtovan arjen kautta. Kirja auttaa ymmärtämään, miksi Taliban vuonna 2021 onnistui nousemaan uudelleen valtaan.

	 9 789510 472446
www.wsoy.fi	99.1 ISBN 978-951-0-47244-6